

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

תוכן

- א. כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק.....2
- ב. בכל כותבים ... ובכל דבר שהוא של קיימא אין כותבין ... ולא בכל דבר שאינו מתקיים.....2
- ג. על הכל כותבין על העלה של זית ועל הקרן של פרה ונותן לה את הפרה על יד של עבד ונותן לה את העבד.....3
- ד. כתבו במי טריא ואפצא ... באבר בשחור ובשיחור כשר.....4
- ה. המעביר דיו על גבי סיקרא בשבת ... חייב שתים אחת משום כותב ואחת משום מוחק דיו ע"ג דיו סיקרא על גבי סיקרא פטור סיקרא ע"ג דיו ... פטור ... מקלקל הוא.....4
- ו. עדים שאין יודעים לחתום רב אמר מקרעין להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו 5
- ז. כתבו במי טריא ואפצא כשר ... דלא אפיין שאין מי מילין ע"ג מי מילין.....7
- ח. אבל בשטרות לא דההוא דעבד עובדא בשאר שטרות ונגדיה רב כהנא.....7
- ט. עדים שאין יודעין לקרות קורין לפנייהם וחותמים ושואין יודעין לחתום ... במה דברים אמורים בגיטי נשים אבל שחרורי עבדים ושאר כל השטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין.....8
- י. ר' אלעזר מרא דארץ ישראל קרו קמיה וחתים ורב נחמן קרו קמיה ספרי דייני וחתים ודווקא רב נחמן וספרי דייני דאית להו אימתא אבל רב נחמן וספרי אחריני ספרי דייני ואיניש אחרינא לא.....9
- יא. שטרא פרסאה דעביד בערכאות של כותים.....10
- יב. שטרי קיום הדבר.....11
- יג. שטרי ראיה.....12
- יד. מקרי להו לשני כותים זה שלא בפני זה במסיח לפי תומו ומגבי ביה ממשעבדי..15
- טו. הרי זה גיטך ונטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה ... דבדקינן ליה במיא דנרא אי פליט פליט ואי לא פליט לאו כלום הוא ... חיישינן קאמר.....16
- טז. הני בי תרי דיהיב גיטא קמיהו צריכי למיקרייה.....17
- טז. ה"ז גיטך ונטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה.....17
- טז. ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו לביני דני אשתכח מזוזתא ... מזוזתא ביני דני לא שכיחא וה"מ דאשתכח דא אבל ב' ג' מדהא הואי הא נמי הואי וגיטא אימור עכברים שקלוה18

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

דף יט.

א. כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק

נכתב ביום¹ ונחתם בלילה שלאחריו², התבאר לעיל דף יז. שאפילו היו עסוקים באותו ענין עד הנתינה פסול³. ויש אומרים שהוא כשר בשעת הדחק שאי אפשר לכתוב גט אחר⁴, אם עסוקין באותו ענין⁵, אפילו נכתב היום ונחתם אחר כמה ימים ומכ"ש כשנתאחר אחר הכתיבה והחתימה⁶.

ב. בנל כותבים ... ובנל דבר שהוא של קיימא אין כותבין ... ולא בנל דבר שאינו מתקיים

כתיב (דברים כד פסוק א) וְכָתַב לָהּ סֵפֶר פְּרִיטָתָהּ, הרי דבכתיבה⁷ תליא רחמנא. ואינו נקרא כתיבה אלא דבר שרישומו קיים ועומד זמן רב וניכר יפה, הילכך אין כותבין גט אלא בדבר שרישומו ניכר ועומד, כגון דיו⁸

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קכז ב

² ומעמא שהיום הולך אחר הלילה, ושמעינן מינה דכתיבת הגט וחתימתו לא הוי דין ואף על גב דק"ל אין דנין בלילה, כותבין והותמין גט בלילה. גט פשוט שם ז

³ בין למעם פירות בין למעם דשמא יחפה עליה, שמא תזנה באותו יום קודם החתימה ויכול לחפות עליה בזה, אע"ג בשטרות מהני עסוקים באותו ענין כמ"ש בחו"מ סימן מ"ג שם בקלא תליא מלתא ומאותו שעה שהיו עוסקים באותו ענין הקול יצא משא"כ בגט, והרא"ש מכשיר אפי' בגט כשעוסקים באותו ענין. ב"ש שם ג

⁴ עיין ב"ש שם וגט פשוט ט

⁵ שהרי מ"מ היום שנכתב בו כתוב בו ולית ביה שיקרא, מה שאין כן בהקדים הזמן מיום שנכתב בו דשקורי משקר יש לחוש לפירות ולזנות אבל חשש דבו ביום לא שכיח לא זנות ולא פירות. לבוש שם, אך בב"ש כתב טעם אחר והוא דעת הרא"ש דהטעם הוא בעת הדחק עבדינן כרבי שמעון דאמר כיון שנתן עיניו בגרושין אין לו פירות ולא ס"ל הטעם משום זנות אם כן שנכתב היום ונחתם אחר כך או כשנתאחר אחר החתימה הכל חד טעם הוא וכשר בעת הדחק, ומשמע דוקא בכה"ג מהני עת הדחק אבל אם הוא מוקדם ולא ידע הבעל שהקדימו אפילו בעת הדחק פסול דאז לא שייך לומר כיון שנתן עיניו בגרושין וכו'.

⁶ ב"ש שם ד דסומכין על ר"ש דלא ס"ל חשש דב"א, וס"ל דמשעת כתיבה מפסיד הבעל פירות. ומוקדם גמור שנכתב בתשרי וכתב זמנו בגט בניסן. דעת הב"ש דבלא ידע הבעל תצא. ובידע הבעל כשר בשעת הדחק, דהטעם דסבירא ליה דע"מ מפקי לקלא על יום המסירה, וליכא חשש פסידא דלקוחות דנגד לקוחות המוחזקין ודאי דנפסק כרבנן דשעת נתינה, רק דהחשש היא שמא תתפוס הפירות. ותהי' מוחזקת נגד הבעל ויהיה הפסד להבעל ובידע ואינו מקפיד על פסידא ידי' אין חוששין לו. והעיקר דבמוקדם גמור אפי' בשעת הדחק תצא ובנכתב ביום כשר בשעת הדחק אפי' לכתחלה ליתנו להאשה וכן הוא מסקנת הג"פ. תורת גיטין שם ה

⁷ שו"ע ונו"כ שם קכה א

⁸ המורכב מעפרות מתכת

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

וסיקרא כלומר צבע אדום וקומום המופק משרף אילן וקנקנתום וכיוצא בהם, אבל אם כתבו בדבר שאינו קיים ועומד כגון משקין ומי פירות⁹, וכיוצא בהם אינו גט שאין זה נקרא כתיבה.

ג. על הכל כותבין על העלה של זית ועל הקרן של פרה ונותן לה את הפרה על יד של עבד ונותן לה את העבד

כותבין את הגט¹⁰ אפילו על דבר שיכול להזדייף, כמו שיתבאר להלן דף כא: בעזה"ת ואין חוששים שמא היה בו תנאי ונמחק והוא שיתננו לה בעידי מסירה, דקי"ל עידי מסירה כרתי, וכיון שנתנו לה בפניהם והם רואים שכתוב כהלכתו בשעת נתינה, הרי זה גט כשר אף ע"ג שיכול להזדייף אחר כך, אבל בעידי חתימה אפילו הם לפנינו פסול, כיון שיכול להזדייף¹¹, אבל אם הוא כתוב על דבר שאינו יכול להזדייף משיאין אותה על פי קיום עידי חתימה, שאין עדים חותמין על השטר אלא מפני תיקון זה שיכירו חתימתן אפילו לזמן מרובה אחר החתימה הם עצמם או אחרים.

ואלו הן הדברים שיכולין להזדייף, נייר מחוק¹², דפתרא, כלומר עור שאינו מעובד כל צרכו, וחרס, ועלין, ויד העבד, וקרן של פרה¹³. וכשכותבין עליהן גט צריך למוסרו לה בפני עידי מסירה. וכשכותב אותו על יד של עבד או

⁹ דיו לח שסופה להתקיים אף שעתה היא לחה ואפשר להעבירה אפ"ה הוי גט רק שיש ליוזר לכתחלה דמ"מ הוי דבר שאינו של קיימא לשעתו ומ"מ אין זה מוכרח דאפשר לומר דגם דיו לח אינו גט ועכ"פ פסול מיהא הוי. ח"מ שם ב, ובפר"ח שם מכשיר

¹⁰ שו"ע ונו"כ שם קכד ב

¹¹ אפילו לשיטות הפוסקים דס"ל דא"צ עדי מסירה מ"מ כאן צריך ליתן בעדי מסירה ואפילו אם עידי החתימה לפנינו ומעדי' שלא זייף לא מהני כיון דיכול להזדייף ה"ל כמזוייף מתוכו כ"כ הב"י, והא דלא אמרינן דהוי מזוייף ממש ומזוייף מתוכו פסול, תירץ המ' הואיל שניכר הדבר מ"ה לא הוי מזוייף ממש, עוד כתב הב"י הא דע"ה לא מהני משום דגזרי' אטו היכא שאינם ע"ה בעצמ' באו אלא העדי' המכירים את חתימתן באו דאז יש לחוש שמא זייף, ומוזה משמע אפי' אם מסר הגט לפני ע"מ ועכשיו באו ע"ה לפנינו ומעידים שלא זייף לא מהני דאכתי יש חששה זו, וכן מוכח דאל"כ קשה מה מהני ע"מ אם הם אינן לפנינו. ב"ש שם ג

¹² עיין ב"י דבחוה ועדי' על המחק כשר לכ"ע בלא עידי מסיר' שאם ידוע שנמחק פ"א במקום כתיבת הגט והעדים תו אין חשש שימחק דהא ניכר בין נמחק פ"א לבין אם נמחק ב"פ כן ס"ל לתוס' והראש זולת רש"י והעיטור דסברי דאף בזה צריך עידי מסירה. ח"מ ג, ב"ש ד

¹³ לא מיקרי כותב על דבר מחובר מאחר שנותן לה העבד והפרה ועיין בב"ה שכתב מאי שנא דגבי שחיטה שן וצפורן מחובר בב"ה נקרא מחובר דהתם שלא שייך ליתן כל העבד והפרה ועיין בב"י אם צריך ליתן לה בפ"י העבד והפרה או אם נתן בסתם ממילא הכל שלה עוד כתב שאין העבד צ"ל כפות. כיון דגט כתוב עליו הוי כאלו נתן לה קלף גדול, ח"מ שם ד, ב"ש ו. ואם חקק הגט על יד האשה אינה מגורשת דלא נתן לה כלום. ב"ש שם ה מהד"מ

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

קרן של פרה צריך ליתן ולמסור לה בפירוש העבד כולו או הפרה כולה, ולא יחתוך יד של עבד או קרנה של פרה אחר הכתיבה ויתנו לה¹⁴.

ד. כתבו במי טריא ואפצא ... באבר בשחור ובשיחור כשר

אבר שהוא אבק עופרת במים ושחור כלומר פחם ושיחור¹⁵ צבע שחור, רשומן ניכר ועומד קצת אבל אינו ניכר יפה, הילכך לכתחלה לא יכתוב בהן אבל בדיעבד כשר. ויש אומרים הא דבאבר כשר בדיעבד היינו שעירב חתיכות אבר במים וכתב בהן, אבל אם כתב באבר עצמו פסול¹⁶, ויש לחוש לזה.

ה. המעביר דיו על גבי סקרא בשבת ... חייב שתיים אחת משום כותב ואחת משום מוחק דיו ע"ג דיו סקרא על גבי סקרא פטור סקרא ע"ג דיו ... פטור ... מקלקל הוא

המעביר דיו¹⁷ שהוא שחור על גבי סקרא שהוא אדום בשבת חייב שתיים אחת משום מלאכת כותב ואחת משום מלאכת מוחק.

אולם המצפה¹⁸ בזהב אותיות שהן בולטות או שוקעות, אין להחשיבו כמוחק את הכתב התחתון, שהרי גם אחר הציפוי בצבע עדיין האותיות נקראות גם מצד היותן בולטות או שוקעות. אמנם באופן שאחר שיצפו את הבליטה והשקיעה יקראו האותיות מצד הזהב אף ללא הבליטה והשקיעה, וגם מה שהיה שייך לקרוא קודם בדוחק מצד הבליטה והשקיעה לא יהיה שייך עתה, שהצביעה תגרום בזוהרה לטשטש את רושם הבליטה והשקיעה, ועל כן אף שהבליטה או השקיעה קיימת אינה נקראת. אכן יחשב הציפוי כמחיקה וכתיבה ואם יעשה זאת בשבת יתחייב שתיים. ואף שאין הבליטה והשקיעה מחוקות לעולם, שהרי כאשר ידהה הצבע יחזרו האותיות להקרא על ידי הבליטה והשקיעה, מכל מקום כיון שעתה אינן נקראות על ידיהן הרי הוא כמוחק וחייב.

¹⁴ , דהו"ל מחוסר קציצה בין כתיבה לנתינה שהוא פסול מן התורה כדילפינן לעיל מונתן בידה.

¹⁵ שו"ע ונו"כ שם ב

¹⁶ ל"ד פסול אלא הגט בטל מדאורייתא דהא לי"א אלו הלכה כשמואל דאמר רושמי' להעדים באבר ש"מ דלאו כתב הוא ושחור נמי דוקא כשמעורב במים ושחור היינו פחמים, שיחור אדרמנט בלע"ז, ואיתא במתניתין דיו סם סיקר' פרש"י סם רירפימנ"מ. ב"ש שם ב

¹⁷ רמב"ם הלכות שבת פרק יא הלכה טז

¹⁸ שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג סי' קמב. ותמה על הגר"ש לנדא בשו"ת נוב"י (תנינא, יו"ד סי' קפא) שלא כתב כן. [וכתב שדוחק שכוונתו למחיקה באופן דלהלן, ממה שסתם בדבריו, עיין שם].

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

העביר דיו על גבי דיו וסקרא על גבי סקרא או סקרא על גבי דיו¹⁹ פטור אבל אסור, וכן כשהעביר עליו צבע אפילו מין צבע אחר וכן בכל הצבעים שהעביר עליהם צבע אחר פטור אבל אסור, דאין כאן לא מחיקה שהרי הצבע קיים ולא כתיבה שהרי היה כתוב מקודם ואע"ג שעי"ז מתחדש הכתב²⁰.

ו. עדים שאין יודעים לחתום רב אמר מקרעין להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו

כבר התבאר לעיל דף ט: שעדים החותמים על הגט²¹, שאין יודעים לחתום את שמותיהם רושמים להם שמותם על הנייר בדבר שאין רישומו ניכר הרבה, כגון ברוק וכיוצא בו, בדבר שאין רישומו מתקיים הרבה, והם כותבין עליו. ויש פוסלין²² אפילו ברוק כיון שרישומו ניכר לפי שעה. ולכן אין לעשות כן לכתחילה.

כיצד יעשו, יחתכו להם צורות האותיות של שמותם בנייר חלק בפני עצמו²³, ונותנין אותו על גב הגט במקום שיש להם לחתום, והם מרחיבים את הקרעים²⁴, ממלאים את הקרעים דיו והוא עובר דרך הקרעים, ואם אין

¹⁹ ואינו חייב משום מחיקה כיון דיש כתב אלא דגרועי גרעיה וברדיו על צבע מינו דמחייב על כתיבה חייב נמי על מחיקה ובצבע על דיו הוי מקלקל כן מבואר בגיטין י"ט ע"ב (ערוה"ש שם) ובשו"ת אבני נזר קעז ס"ק א כתב שאף אם העביר את הכתב השני כיון שמעוניין להדגיש ולהבליט את הכתב פטור. וכן כתב הגרשו"א בשש"כ (פ"ט הערה קלב). ובחוט שני ח"א פכ"א עמ' קנו כתב שאפילו בסיקרא על גבי דיו, אף שמטרתו כדי להדגיש ולמשוך לב כשצובע בצבע אדום, עדיין נחשב מקלקל ופטור.

²⁰ ערוה"ש סי' שמ סעי' כה ומ"ב שם ס"ק כב אות ג.

²¹ שו"ע אבהע"ז קל טז

²² טור בשם הרמ"ה ברמ"א שם

²³ זהו דעת ר"ח בטור וכן (דעת) הרמ"ה לפרש כן דברי רב בגמ' וברמב"ם פכ"ד משמע דפי' רושמי היינו מקרעי' בהקלף של הגט עצמו החתימות ועדים ממלאים דיו אלא קשה הא ס"ל להרמב"ם הקורע על העור הוי כתב כמ"ש בסימן קכ"ה א"כ הוי כתב ע"ג כת' וצ"ל דס"ל דמקרעי' מקצת חתימה היינו מכל אות מקצת או שמרחיבי' הקריעה והם חותמי' בו. ב"ש שם כח, ואינו נוח לי דבשלמא התוספת שפירשו כר"ח אתי שפיר כיון שאינו כתב ע"ג כתב, רק מחמת שא"א לקיים החתימות כתבו התוס' שמרחיבין הקרע. אבל להרמב"ם שס"ל שמקרעין ממש וכתב גמור הוא, והעדים חותמין בכתב ע"ג כתב, מה בכך שכתב העדים הראשונים הן רחבים יותר. ולענין דיו ע"ג דיו שכתב יבואר אי"ה בסי' קל"א ס"ה [ס"ק ד'] עי"ש.

²⁴ עיין תוס' בגיטין דף ט' ע"ב ד"ה מקרעין, שהביאו בשם הירושלמי [גיטין פ"ב ה"ג] שהקשה והלא כתב ראשונה הוא, ומשני כשהרחיב להם הקרעים, עיין שם. ומהתימה שלא הביאו זה הפוסקים, כי כן הוא ג"כ מסברא, דודאי אין יכול לזייף גדול מזה, דכל אחד יכול ליקח אותן הקרעים ולהניח על שטר גדול ולמלאותן דיו. נתיבות המשפט [באורים] סימן מה ס"ק א

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

מרחיבים לא ימלאו לגמרי את הקרעים²⁵, והרי הוי כל הכתב כתיבת יד העדים, וזה הוא טוב יותר מרשימת הרוק וכיוצא בו. מיהו בדיעבד אם רשמו להם ברוק או באבר או במי מילין²⁶ והם מים ששרה בהן עפצים שחוקים, וכיוצא בהן דברים שאין כתיבת הגט כשר בהם, והם חתמו עליו בדיו או בדבר שכשר לכתוב בו את הגט כשר, שאז הוי חתימתן עיקר הכתב.

אין לצייר בשרטוט צורת חתימת העדים על הנייר שחותמין בו העדים, ושהעדים ימלאו השרטוטין דיו, שהרי זה כתב על גבי כתב²⁷. ובדיעבד כשר²⁸.

אבל לכו"ע אין רושמיין להם בדבר שרישומן ניכר ואפילו בדבר שאין כשר לכתוב בו את הגט, גזירה שמא ירשמו להם בדבר שכשר לכתוב בו את הגט ואז לא הוי חתימתן חתימה, שהרי כתב התחתון הוא עיקר והוא אינו כתיבת ידם אלא העליון, והעליון אינו כלום אף על פי שהוא ניכר יותר, שאינו אלא העברת קולמוס בעלמא על התחתון, ואם כן הוי הגט כאילו לא נחתם ואינו גט²⁹. וי"א³⁰ שאם עשו כן ונמסר בעדי מסירה בדיעבד כשר.

והחותם ע"י לבלר שהלבלר אוהזו ידיו וכותב, אין חתימתו מועלת כלום שאין זו כתיבת החותם³¹.

²⁵ נתיבות המשפט שם.

²⁶ והא דמכשרינן בדיעבד כשרשמו במי מילין, הני מילי כשגם הקלף נעבד בעפצים שאז הוא מראה הקלף כמראה הרושם ואינו ניכר, אבל אם אין הקלף נעבד בעפצים ורשום במי מילין פסול אפילו בדיעבד שאז הוי הרשימה כתב מעליא ואין החתימה שעליה חתימה מעלייתא והוי ספק מגורשת, והוא הדין בכל כה"ג שרשם במידי דכשר לכתוב בו את הגט דהויא ספק מגורשת, דהא אין אנו יכולין לעמוד על איזה כתב הוא עיקר אם הרשימה או כתיבת העדים.

²⁷ סמ"ע חו"מ מ"ה ו,

²⁸ ב"ש שם וכבר התבאר שדעת הרמב"ם לבאר שמקריעין להם היינו באופן זה וכפירש"י, וכן משמע מהש"ח חו"מ מה ס"ק ו

²⁹ ולשיטות הפוסקי' דבעינן עדי מסירה ועדי חתימה אף על פי שנמסר בעדי מסירה מ"מ אם רשמו בדבר דהוי כתב הוי כאלו לא חתמו כלל ואין מגרשינן לכתחלה אבל בדיעבד בכל מה שנרשם כשר לא יהא דלא חתמו כלל אולם בטור משמע שפסל אף דיעבד קשה למה בדיעבד פסול למה גרע טפי מגט שאין ע"ח כלל עליו ואפשר דגרע טפי משום דגזיר' חתימה אטו כתיבה כמ"ש בתוספות ריש גיטין. ב"ש שם כת. מה שהקשה על הטור הא איכא ע"מ תמי' לי דהא ודאי הוי מזוייף מתוכו גמור, דאתי למיסמך עלייהו כשתבוא להינשא בלא ע"מ שיסברו שהן עידי חתימה, ובאמת לאו חתימה הוא כלל, דהא כתב ע"ג כתב הוי. תורת גיטין שם טז

³⁰ שלהפוסקי' דס"ל ע"ח בלא ע"מ כשר אם ליכא ע"מ וע"ח חתמו בכה"ג הגט בטל אם כותב דיו ע"ג דיו אבל לדין דבעינן ע"מ לעולם הגט אינו בטל אם נמסר לפני עדים. ב"ש שם

³¹ עיין בס' ג"פ לעיל סימן קכ"ג סק"ט שכ' בשם תומת ישרי' סימן קמ"ב שכ' בשם רבינו ישעי' השני מובא בפ"ת כאן י

הלכות הדרה היומית

מסכת גיטין

ז. כתבו במי טריא ואפצא כשר... דלא אפיין שאין מי

מילין ע"ג מי מילין

כותבין את הגמ' ³² במי עפצין כעין שרף שיש בעצים. והוא שלא יהא הקלף מעופין ³³, אבל אם הוא מעופין לא, שאין מי עפצים ניכר על קלף מעופין, שהרי הקלף הוא כמראה הכתב ואם כתב בו אינו גט וכן כל כיוצא בו.

ח. אבל בשטרות לא דההוא דעבד עובדא בשאר שטרות

ונגדיה רב כהנא

עוד התבאר שם שבשאר שטרות שאינם גט גירושין, אם אין ³⁴ העדים יכולין לחתום, אין מקרעין נייר חלק כדי שהם ימלאו הקרעים דיו, שאין זה עדות מעליא, מפני שאין זה אלא חתימה של אחרים.

ואף על גב שדברים אלו התירו בגט היינו משום עיגונא, אבל בשאר שטרות לא רצו חכמים להתירו, לפיכך אמרו להלן דף יט: שאם עברו עדים ועשו כן מכין את הדיין והעדים ³⁵, וי"א ³⁶ רק את העדים, מכות מרדות על שעברו על דברי חכמים, וגם השטר פסול ואין גובין בו. ויש אומרים אף על פי שמכין אותו מכות מרדות, מכל מקום אפילו אם מסרטיין להן שריטות על הנייר כעין אותיות והם משימין על השריטות דיו עדות הוא ³⁷, והשטר כשר.

דף יט:

³² שו"ע ונו"כ שם קבה ג

³³ עיין בתשו' נו"ב ר"ס פ"ה (יובא לקמן ס"ו סק"ז) מבואר שם דבדיו שלנו שמעורב קנקנתום עם מי עפצים כותבין אף על קלף מעופין לפי שמשחיר יותר וניכר על הקלף. פ"ת שם ג

³⁴ שו"ע ונו"כ הו"מ מה ד

³⁵ באבן העזר משמע מהטור דאדיין קאי, וכן משמע קצת לשון המחבר, שהתחיל בלשון רבים, וחתמו, וסיים בלשון יחיד, מכין אותו. וכן מסתבר, דאילו העדים, קטלי קני נינהו ולא ידעי דאסור ולמה ינגדוהו. אבל במיימוני [פכ"ד ממלוה ה"ו] נדפס אותם, וכן בשו"ע דפוס גדול נדפס שם אותם, לשון רבים. וגם מסתימת לשון הטור [סעיף ד'] והשו"ע משמע דאעדים קאי. סמ"ע שם ז וכן באורים שם ז כתב על העדים, ודוחק, כי אם הם שוגגים מה יעשו. ובנתיבות המשפט [חדושים] שם ז נמי כתב והעיקר כהסמ"ע.

³⁶ ש"ך שם ז שהרי הטור והמחבר [סעיף ד'] לא הזכירו בדבריהם דיין כלל.

³⁷ בסמ"ע שם ו פסל באופן זה אך הש"ך ו השיג והעלה בדיעבד להתיר כדעת הרמב"ם ורש"י וכן באו"ת שם

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ט. עדים שאין יודעין לקרות קורין לפנייהם וחותרים ושאיין יודעין לחתום ... במה דברים אמורים בגיטין נשים אבל שחרורי עבדים ושאר כל השטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין

העדים³⁸ שחותמין על הגט צריכין להיות יודעין לחתום ולקרות, כדי שידעו ויבינו על מה הם חותמין ומעידין.

ואם אינם יודעין לקרות ואין שם אחרים שהם כשרים או שיודעין לחתום, קורא אחד בפניהם את הגט והם חותמין, והוא שיכירו העדים לשון הגט³⁹, אלא שאינם מכירין כתב הגט לקרותו, לכך כיון שמכירין את הלשון סומכין על אותו שקראהו והם חותמין. יש מחמירין⁴⁰ שלא לסמוך על הקורא כשהוא אחד עד שיהיו שנים. ולענין הלכה⁴¹ יש להחמיר שיקראו דוקא שנים קודם החתימה, ורבים אינם נזהרים בזה אלא העדים אינם רואים רק תחלת הכתיבה ואח"כ אינם משגיחים על מה שכותב הסופר ואחר גמר הכתיבה באים וחותרים וזה אינו נכון, אלא צריך שיקראו תחילה כל לשון הגט קודם חתימתו⁴².

וכן יועיל אם יודעים לקרות אלא שאינם מבינים מה שכתוב בו שאחד מתרגמו להם והם סומכין עליו וחותרים אותו, ואף על פי שעד מפי עד פסול, אין זה נקרא עד מפי

³⁸ שו"ע ונו"ב אבהע"ז שם

³⁹ הטור פסק אפי' אין מכירין הלשון אלא הקורא מתרג' לפנייה' מהני וכ"כ המגיד אלא הב"י מפרש דברי הרמב"ם שיכירו לשון הגט ואז כשיבינו לשון הגט אינו אלא גילוי מילתא בעלמא משא"כ כשאינם מכירים לשון הגט, ועיין בש"ך ר"ס מ"ה שם פוסק בדיעבד מהני אפילו לא ידעו לשון הגט אם קורא' בפניהם ומתרגם להם. ב"ש שם כז

⁴⁰ עיין ב"י בח"ה סימן מ"ה שם כתב להרי"ף והרמב"ם איירי הסוגיא שני' קור' בפניה' בזה מקילין בגט דרשאי לחתום את עצמם כיון דשני' קורין בפניה' אבל אם א' קורא בפניה' אין רשאי לחתום אבל בשאר שטרות אפילו אם שנים קורין בפניה' אין להקל ובחדושי רש"ך כתב להרמב"ם אפילו א' קורא בפניה' יכול' לחתום וכתב דלא גרסי' ברמב"ם קורא' אלא קורא בפניה' היינו א' קורא וכ"כ הטו' מיהו תוס' ורי"ו כתבו אם א' קורא לא מהני אפילו בגט וכ"פ ב"ח ועיקר.

⁴¹ ט"ז שם יד

⁴² אלא די"ל דשפיר סומכים העדים על שהרב קורא את הגט תחילה וכמ"ש ב"י בחו"מ לענין כתיבה דסומכים העדים על שקראהו חכמי הקהל וכו' אבל לפי הנראה יש לכתחילה לעדים לקרות קודם חתימת דגט חמור טפי לענין מה שאפשר לעשות. ט"ז שם

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

עד, שאינו סומך על הקורא בעיקר העדות אלא במה שכך כתוב בשטר, וזו אינו עדות אלא גלווי מילתא בעלמא הוא⁴³, ונהגו לסמוך על המתרגם שיהיה אחד.

וגם למקילים דוקא בגיטי נשים הקילו באופן זה משום עיגונא, אבל בשאר שטרות לא יסמכו על אחד שיקרא או יתרגם לפניהם, עד שיהיו שנים הקוראים או המתרגמים⁴⁴. וי"א⁴⁵ שאינו כשר בכך אלא רק בדיעבד.

י. ר' אלעזר מרא דארץ ישראל קרו קמיה וחתים ורב נחמן קרו קמיה ספרי דייני וחתים ודווקא רב נחמן וספרי דייני דאית להו אימתא אבל רב נחמן וספרי אחריני ספרי דייני ואיניש אחרינא לא

צריך שהעדים⁴⁶ היודעים את הענין הנעשה בפניהם, יקראו את השטר קודם שיחתמוהו, שידעו בודאי שבשטר נכתב המעשה כמו שראו, ולא יסמכו על אחרים שיקראוהו לפניהם אפילו הם שנים, שמא ישקרו לפניהם, ואין כתוב בשטר מה שקראו.

במה דברים אמורים בסתם בני אדם, אבל ראש בי"ד שהיה יודע ענין השטר, כלומר שראה את העדות וקראו לפניו הסופר שלו, ואין סופר זה בא אלא להודיעו שכך כתוב בשטר⁴⁷, הואיל והוא מאמין אותו בכל דבריו, וגם אימתו מוטל עליו וירא מפניו שלא ישנה ממה שכתוב לפניו, הרי זה חותם השטר אף על פי שלא קראו הוא בעצמו, דודאי מתוך יראתו לא שנה⁴⁸. אבל סתם אדם וסופר של ראש בי"ד או הראש בי"ד וסופר אחר, אין כאן אימה על הקורא לפיכך אין לסמוך עליו.

⁴³ דהא מילתא דעביד לגלווי הוא מה שכתוב בשטר ואין זה נקרא עדות, כיון שגם הוא מכיר ויודע מה שכתוב בשטר אחר שקראוהו בפניו ואין צריכין לתרגמו לו או איפכא. ומהאי טעמא נמי מכשירין אפילו באחד שקורא לפניהם שסומכין עליו וחותמין, כיון שאינו אלא גלווי מילתא בעלמא. לבוש שם

⁴⁴ או כההיא דרב נחמן שהיה דין ואב"ד, וסופר הבית דין שלו קרא לפניו, וסמך עליו משום שידע בו שאינו משקר שיש לו אימה לפניו כיון שהיה סופר שלו, אבל הדיין וסופר אחר שאינו סופר בית דין או סופר בית דין ואדם אחר שאינו דין, לא יסמוך עליו לבדו עד שיהיו שנים. לבוש שם ורמ"א חו"מ מה ב

⁴⁵ ש"ך חו"מ מה ד

⁴⁶ שו"ע ונו"ב חו"מ מה ב

⁴⁷ סמ"ע שם ג

⁴⁸ ומשום דהו"ל מילתא דעבידי לגלווי דלא משקרי ביה, לכך הימנעוהו אפילו לא [קראו] כיון דאימתו עליו. סמ"ע שם

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

וגם בראש ב"ד וסופר שלו דוקא, שהראש ב"ד יודע הענין מקודם, והרי הוא עצמו העד ואינו סומך על הסופר רק במה שכך כתוב בשטר כמו שקרא לפניו, אבל אם אינו יודע הראש ב"ד את הענין, רק ע"י שיקרא אותו הסופר לפניו מתוך הכתב, הרי זה אסור לחתום עד מפני עד שהתורה פסלתו. ויש אומרים שאם העדים יודעין את הענין הנעשה בפניהם והקוראים לפניהם את השטר הם שנים, יכולין לסמוך עליהם שכן כתוב בשטר ולחתום, ואפילו אם אינם מבינים לשון השטר ושנים הקוראין מתרגמין להם לשון השטר והם חותמין כשר⁴⁹, וכתב מהרמא"י ז"ל וכן נ"ל עיקר. והש"ך ס"ל שאין לסמוך על זה⁵⁰.

יש אומרים כל מה שקורין לפני הצבור חותמין עליו אף על פי שלא קראוהו, שיראים לשקר לפני הצבור.

יא. שטרא פרסאה דעביד בערכאות של נותים

כבר התבאר לעיל דף י. שכל השטרות לראיה העולים בערכאות של גוים כשרים בתנאים שנתבארו בהלכות הלואה⁵¹, חוץ מגיטי נשים ושיחרורי עבדים שפסולין מן התורה, שהואיל ולא בני גיטין וקידושין נינהו לאו בני כתיבה וחתימה לשמה נינהו.

ושטר⁵² שכתוב בכל לשון ובכל כתב, אם הוא עשוי כתיקון שטרי ישראל שאינו יכול להזדייף ולא להוסיף ולא לגרוע, והיו לו עדיו ישראל שיוודעים לקרותו⁵³ וידעו מה שחתמו, הרי הוא כשר, ואין הלואה יכול לומר פרעתיה⁵⁴, וגובה בו מהמשועבדים⁵⁵, שבעדים שראו וחתמו תלוי הענין הנעשה, ומה לנו ללשון שבו או לכתב כיון שאינו יכול להזדייף והעדים כשרים.

אבל שטרות שחותמין בו גויים, פסולים, שהרי אין כאן עדים כשרים שנעשה זה הענין בפניהם. ואם נעשה בערכאות של גוים או בתי משפט שאינם פועלים על פי דין תורה רחמנא ליצלן תלוי בסוג השטר.

⁴⁹ הב"י [סעיף א'] כתב דלדעת הרמב"ם וסיעתו, אפילו יקראו שנים לפני העד לפי תומם לא מהני כיון דאין אימתו עליהן ודוקא כשמבינים אותו לשון עצמו ולא מהני תורגמן, אבל הרא"ש ז"ל וסיעתו ס"ל דשנים נאמנים אפילו אינן מסיחין לפי תומן, והן הי"א שכתב מור"ם. סמ"ע שם ד ש"ך ב ג

⁵⁰ ש"ך שם ד ובדיעבד כשר

⁵¹ שו"ע חו"מ סי' סח

⁵² שו"ע ונו"כ חו"מ סח א

⁵³ לכתחילה, ובדיעבד אם תרגמו בפניהם על ידי שניהם כשר. ש"ך ב, וכבר התבאר לעיל דף ט: שיש מכשירים אפילו לכתחילה בשתי מתרגמים בפניהם

⁵⁴ סמ"ע שם ב

⁵⁵ דעדי ישראל מפקי לקלא. ואין חילוק באיזה לשון או כתב כתבוהו, כיון שהעדים יכולים לקרותו. סמ"ע שם

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

שני סוגי שטרות⁵⁶ יש א. דבר שלא נתקיים כי אם ע"י השטר, אפילו נעשה בערכאות של גוים, אע"ג שנאמין להם שכך היה, אך אין בכח נאמנותם להופכו לשטר, ואינו מועיל. ב. כל דבר שנעשה ונתקיים זולת השטר, ואין השטר אלא לראיה בעלמא שכך נעשה, בזה מועיל שטר הנעשה בערכאות של גוים.

שטרי קיום הדבר

שטרי מתנות, כגון שטר שכתוב בו – שדי נתונה לך⁵⁷ שעיקר הקנין נעשה על ידי השטר והם חתומים בו, וכן שטר מכר שמקנים על ידי השטר שכתוב בו – שדי מכורה לך⁵⁸, וכן שטרי הודאות – שפלוני הודה לפלוני שחייב לו⁵⁹, שאין השיעבוד שעליו חל אלא על ידי ההודאה שהודה בפניהם שהרי לא ראו נתנת המעות⁶⁰, וכן פשרות שנעשים בעדים שלהם⁶¹, וכן שטרי מחילות שלא אמר בפה הריני מוחל⁶², רק שאמר כתבו ותנו שטר מחילה וכתוב בהם שמוחל לו, שגוף המחילה נעשה בשטר זה, והרי הוא כשטר מתנה⁶³, שכל אלו אינו משתעבד בהם אלא על ידי שנעשה בפניהם, שהרי

⁵⁶ סמ"ע שם ג

⁵⁷ וקשה לפי מ"ש במרדכי (גיטין סי' שכ"ד) בשם ספר החכמה בטעמא דערכאות דכשרין משום דלא מרעי נפשיהו ואילו משה ואהרן פסילי אף על גב דמיהמני, דהטעם הוא משום דלא בעינן דוקא ישראל לעדות וכל מי שמוחזק בכשרות כשרים להעיד מן התורה ע"ש, ואם כן מאי פריך שטר מתנה במאי קנה, אמאי לא כיון דלעדות כשרים המה כמו ישראל. ונראה דרש"י נמי הכי סבירא ליה כספר החכמה שכתב רש"י פ"ק דגיטין דף ט' (ע"ב ד"ה חוץ מגיטין נשים) דגיטין נשים פסולים משום דלאו בני כריתות נינהו אבל על הדינין נצטוו ע"ש, וא"כ מאי פריך שטר מתנה במאי קני. ויראה לפי מ"ש תוס' בפרק חזקת הבתים (ב"ב) דף נ"ד (ע"ב ד"ה עובד כוכבים) בשם ר"ת דקרקע דנקנה בשטר היינו משום דכתיב (ירמיה לב, יא) ואקח את ספר המקנה והתם גבי ירמיה בישראל הוי ע"ש, וכן כתבו תוס' פרק קמא דקידושין דף י"ד (ע"ב) ד"ה הואיל וכל קנינו בכסף דאפילו בקרקעות נכרי אינו קונה בשטר, ואם כן ניהא דשטר מתנה לא מהני, דכי היכי דפסילי בגיטין נשים משום דלאו בני כריתות נינהו הכי נמי פסילי בשטרי משום דלאו בני שטרא נינהו וכל קנינו אינו אלא בכסף וק"ל. קצוה"ח שם א

⁵⁸ אלא משום דאין השדות נקנין בשטר לחוד כי אם כשנמכרה מפני רעתה, כמ"ש הטור והמחבר בסימן קצ"א [סעיף א' ב'] משום הכי לא כתב בו שטר מכר. סמ"ע שם י

⁵⁹ וכבר התבאר ששטר הודאה שנפרע ממנו מהני, כיון שאין נעשה ע"י גוים מעשה כי אם סילוק שיעבוד בעלמא. ומשום הכי השמיט המחבר ולא כתב שטר מחילה שכתבו הרמב"ם (פכ"ז ממלוה ה"א) והטור [סעיף ו'].

⁶⁰ בפרישה [שם] ובהגד"מ [הגהות דו"פ אות ב'] כתב הטעם, כיון דאינו משתעבד כי אם באמרו אתם עדי להרא"ש [סנהדרין פ"ג סי' כ"ה], או בהודאה לפניו בהודאה גמורה להרמב"ם [פ"ז מטוען ה"א] [לא אלים כוחיהו לצירופי לשעבוד כזה להגמר על ידם אף שאמר אתם עדי. ולא דמי להלואה שנעשתה לפניו, דאת אשר ראו יגיד. סמ"ע שם יא

⁶¹ אף על גב דפשרה צריכה קנין וקנו מידן לקיים הפשרה, מ"מ כיון דהפשרה נעשתה על ידם ופשרה קרויה דין, והן פסולין לדון דין. ולפ"ז אפילו בלא שטר, הפשרה שנעשתה על ידם פסולה, וכן משמע לשון הטור [שם] והמחבר, סמ"ע שם יג

⁶² נתיבות המשפט חידושים יג

⁶³ סמ"ע שם יד

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

אם היה נעשה בלא עדים כלל לא היה בהם ממש, לפיכך אף על פי שיש בהם כל הדרכים שנמנו בכשרות הערכאות, ואפילו נמסרו בפני עידי ישראל שיכולין לקרותו וקראוהו⁶⁴, אפילו חתומים נכרים בשמות מובהקים, דלא אתו למחלף בישראל⁶⁵, הרי הם כחרס וכאילו נעשו בלא עדים כיון שלא בני ברית נינהו.

מקום שהנהיג המלך שלא יעשו שטרות אחרים אלא יכתבו הכל בפני הערכאות, כל השטרות העשויין בפניהם כשרים, אפילו שטרי מתנות משום דינא דמלכותא. ודוקא בשטר שלא הוחזר בשיטה אחרונה או בשטר שיכול לזייף, אבל בדבר שתלוי בדין, כגון שהקנה לו שטרות בלא כתיבה ומסירה או מעות בקנין חליפין, כו"ע מודים דלא קנה⁶⁶. וכל שטר שמכשירין משום דינא דמלכותא אם לא נכתב כהוגן לפי דיניהם, אף על פי שנכתב כהוגן לפי דינינו פסול⁶⁷, דלא נכשיר שטרות שלהם יותר מהם עצמם.

שטרי ראייה

שטרי מקח וממכר שנתקיים המכר מיד שנתן הלוקח דמי המכר להמוכר⁶⁸, או שקנהו בקנין או בחזקה או בכסף, ושטרי חובות⁶⁹ שאין קנין השיעבוד נעשה על ידי עידי השטר⁷⁰, אלא על ידי נתינת המעות ואין השטר אלא לראייה, וכן שטר הודאה שנפרע

⁶⁴ כיון שבתוכו נחתמו עידי גוים הויה ליה כשטר שמוזיף מתוכו, שמודה ביה ר' אליעזר שאין עידי מסירה כרתי דילמא אתו למימסר קמייהו, ה"נ חיישינן דילמא אתו למימסר קמייהו ולא ימסרנו בפני עידי ישראל ולא יהיה שום ממשות בקנין ויטלנו שלא בדין. לבוש שם וסמ"ע טו
⁶⁵ דהו"ל מוזיף מתוכו דגזירה מובהקים אמו אינו מובהקים, ויחשבו דהם ישראלים ואתו לסמוך עליהם אורים שם יב

⁶⁶ נתיבות המשפט שם יד

⁶⁷ עיין תומים (סק"ו) דהעליתי, בדבר שתלוי בדין, כגון דלא כתבו מטלטלין או קרקעות, או לא כתבו על שטרות הן וכל שעבודיהן, לכו"ע לא מהני, דמה ענין זה לנימוס המלך, דהא בעינן שהמלך יצוה דוקא שלא יועיל שום שטר רק בערכאות, אבל אם צוה המלך שיועיל שטר אצלנו בעדים ישראלים או בעדי ערכאי, לא שייך דינא דמלכותא דינא, וא"כ וכי צוה המלך שלא יכתבו מטלטלין או קרקעות, או בשטר הן וכל שעבודיהן, ולכן פשיטא דאזלינן בתר דיננו. וכמו כן אם נכתב לשון שטרותם משונה מלשון שטר שלנו, לכו"ע כשר, דהוי בכלל דורשין לשון הדיוט, רק בזה בעינן שטר שיכול לזייף או חזרת שטר בשיטה אחרונה וכדומה, מה שאי אפשר להם להיזהר, כי לא הורגלו בנימוסי ישראל, והמלך פקד שהם יכתבו, בזה העליתי כי יש מחלוקת אי כשר או לא, ע"ש.

⁶⁸ סמ"ע שם ג

⁶⁹ וגם זה מהתורה פסול דהא לא בני עדות נינהו, רק מתקן עולם הכשירו אותו, כ"כ התוס' (גיטין ט: ד"ה אף על פי). אורים שם ג

⁷⁰ סמ"ע שם ד

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ממנו⁷¹, שאינו אלא סילוק שיעבוד⁷², וכן שטרי מחילות שכתוב בהם שפלוני מחל בפניהם⁷³, שנעשים בפני הערכאות, שאין השטרות אלא לראיה⁷⁴, וכן שטרי מתנות שכתוב בהם, שנתנה לו בחזקה, או בקנין סודר, ולא הקנה לו בשטר זה, שאינם אלא ראייה, וכן שטרי צוואות⁷⁵, וצוואת שכיב מרע שדבריו ככתובין וכמסורין דמו ואין השטר עושה הקנין, אלא דבור המצוה עושה הקנין ואין השטר אלא לראיה בעלמא, כשרים אף על פי שחתמוהו גוים, אפילו המוכר או החייב כופר ואומר לא היו דברים מעולם כיון שאין השטר אלא לראיה בעלמא, אומרים אנו שערכאות של גוים לא יפגעו בשמם הטוב להעיד שקר, והרי זה כאילו הדבר ידוע ונעשה לפני דיני ישראל. דוקא בשטר ערכאות מועיל שלא יפגעו בשמם לעשות שטר בשקר, אבל כשמעידין בע"פ מרעו נפשיהו ומשקרי ואינם נאמנים⁷⁶.

י"א⁷⁷ שאין שטר ראייה כשר בערכאות אלא בהתקיים שלושה תנאים:

⁷¹ נ"ל דוקא שכתוב בו שפלוני בעצמו עמד בפניהם והודה שפלוני פרעו, דלא מרעי נפשיהו אם לא היה כן האמת שהוא בעצמו עמד בפניהם והודה, אבל אם לא כתוב בו שעמד בעצמו בפניהם, אלא כתוב בו ראינו כתב ידו בעדים שהעידו עליו, או ראינו שטר בעדים שהיה כתוב בו כן, ובאו בפנינו יהודים כשרים והעידו על השטר שכך היה כתוב בו שפלוני פטר את פלוני כו', והעתיקו שטר זה בפנקס למען יעמוד ימים רבים לראיה וכן כל כיוצא בזה, ונאבד השטר של יהדות והנתבע רוצה לפטור עצמו בפנקס, נראה לי אפילו חתם עליו השופט וכל הערכאות הממונים מפי המלך בעצמו, והם מוחזקים לכל בנאמנות ושאינם מקבלים שוחד, אין בזה ממש, שכיון שבדיניהם הם מכשירין לעדות אפילו קרובים אפילו פסולים, היישין שמא אותן היהודים שהעידו בפניהם קרובים או פסולים ואין בעדותן ממש בדיני ישראל, ולא כל כמיניהו אפילו בדיני דמלכותא לאכשורי פסולים או קרובים, דהתורה פסלתינהו בישראל נגד ישראל. ואם כתוב בפנקס בפירוש נקיבת שמותם פלוני ופלוני העידו על השטר שהוא כשר בכל דיני הנהגים בישראל, אז ודאי לא מרעי נפשיהו ואמת הוא שפלוני ופלוני עמדו בפניהם והעידו, ואם אנו מכירין אותו פלוני ופלוני שהעידו שהם כשרים לעדות הרי זה כשר, ואם לאו אין בו ממש, נ"ל. לבוש שם ב

⁷² סמ"ע שם יב

⁷³ סמ"ע שם יד, ועיין

⁷⁴ דהא אם היה מודה בהם שעשאו בלא עדים היה צריך לקיימם ולא איברי סהדי אלא לשקרא.

⁷⁵ שו"ע סימן רנ"ג סעיף לב ורמ"א סימן ס"ח סעיף א, שאינו אלא שטר ראייה, ועיי"ש מדין דינא דמלכותא, וברמ"א שם כתב דה"ה אם צוה בפני ערכאות שלהם, משום שהקנין נעשה ע"י דיבורו, ועי"נ נה"מ בסימן רנ"ג ס"ק כב. בערך ש"י סימן רנ כתב במי שעשה צוואה בפני שופטי הגוים ואמר שחצי הבית וחצי הונני הם של אשתי, ורב אחד רצה לומר דהוי כהודאה, והע"ש כתב דאדרבה, דכיון שאמר כן בפני הערכאות אמרינן שמעה, משום שבנימוסיהם מעשי ידיה של אשה הם חצי שלה, ועפי"ז כתב הצואה, עיין שם.

⁷⁶ נתיבות המשפט [חדושים] שם ג

⁷⁷ והיא דעת הרמב"ם, ששטר העולה בערכאות של גוים, היינו שכל ענינו נעשה בפני גוים דעלמא והן כותבין והותמין, והולכין אל הערכאות לקיים חתימתן, כי הם שני מילי, עדי שטר בפני עצמם, ושופט בפני עצמו המקיים. ודומה לקיום שטרות שלנו שעדים כותבין והותמין והב"ד מקיימין, ומשום הכי מצריך בעל סברא זו שיעידו עדי ישראל על אלו הגוים עדי השטר שהן בחזקת כשרות, וגם על הערכאות, דאל"כ דילמא בעל השטר זי"ף וכתב חתימת גוים נאמנים בלא ידיעתם, והערכי קיבל שוחד לקיימם. סמ"ע שם ה, אורים ד

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

א. המעשה נעשה בפני העדים כלומר שנתן המעות בפני העדים, וגם כתבו בשטר בפנינו מנה פלוני לפלוני כך וכך דמי המכר או כך וכך הלוח לו בפנינו, אולם⁷⁸ אין צריך שמהעשה ייעשה בפני הערכאות.

ב. שיהא השטר נעשה בפני הערכאות, כלומר שעדי גוים חתומין על השטר ואחר כך יביאו השטר אל הערכי שהוא השופט הממונה על פי הרשות ומקיים אותם⁷⁹.

ג. שעדי ישראל יעידו על אלה הגוים שהם עידי השטר, ועל השופט שקיים עדותם שאינם ידועים בקבלת שחד, וגם בהתקיים כל זאת גובין מבני חורין ולא ממשעבדי⁸⁰.

ואם חסרו שטרי הגוים דבר מכל אלו הרי הם כחרס, וספר שכותבין בו הערכאות, כלומר כרך שלהן שכותבין בו כל דבר הבא לפנין כנהוג ג"כ בזמנינו שיש רישום של כל דיון או אישוא המבוצע על ידי רשות שיפוטית אמינה, הרי כשטר שלהם⁸¹.

שטרות הנעשים במקום קיבוץ פליליהם בלא קיום השופט שלהם⁸² אינו מועיל כלום, וכן בכל מסמכים שאינם מאושרים על ידי רשות שיפוטית אמינה. ואפילו⁸³ דנו כבר

⁷⁸ סמ"ע שם ה' שמה שהתבאר להלן שאינו מועיל בערכאות לא איירי שכתב בו שמחל לו לפנין, דא"כ לא הוי השטר אלא לראיה בעלמא, וכבר נתבאר דמהני בערכאות של גוים, אלא מיירי שבשטר זה כתוב שמחל, דגוף המחילה נעשה בשטר זה, וה"ל כשטר מתנה, עכ"ל. ועיין ש"ך ח' שהקשה דבריו צ"ע, דהא בהדיא לא משמע כן מדברי הר"ב [הג"ה. ר"ל, לפ"ז למה הביא הר"ב יש אומרים שחולקין על זה דשטרי מחילות כשרים, דהא בכה"ג היכא שאינה לראיה, גם היש אומרים מודו דאינו כשר, שהרי הריב"ש סי' קמ"ב חולק על זה מכח קושית הסמ"ע דהא השטר לא הוי אלא לראיה וכו', וכדאיתא להדיא בב"י [סעיף ו'] בשם הריב"ש. והב"ח [סעיף ז'] כתב דלא הוי בזה ראיה, דיכול לומר דרך שחוק והיתול אמרתי שמחלתי, ע"ש שהאריך. ודבריו דחוקים, וצ"ע לדינא. ועיין תומים (סק"ה) כי ס"ל לרמב"ם בכל כה"ג דתלוי בלשון ולא במעשה, כגון מניית המעות וכדומה, בזו רבו הדינים וי"ל דטעו, ואולי אמרו בלשון בלתי מועיל, ורבו כמו רבו דינים וכיוצא בזה, ע"ש.

⁷⁹ דחוקה דאי לאו דיהבי זוזי קמיהו לא הוו מרעי נפשיהו וכתבי ליה שטר, הואיל וידעי שהשופט הממונה צריך לקיים אותם וגם השופט קיים אותם ודאי קושטא קחתמי.

⁸⁰ דעידי גוים לא מפקי קלא בין היהודים ולא ידעו הלכות להזהר, ואפילו בשטר מקח וממכר, וגרע ממוכר שדהו בעדים, דס"ל להרמב"ם דוקא עדי ישראל הוא דמפקי לקלא. אבל הרב המגיד [שם] כתב דלהרמב"ם בשטרי מקח וממכר כשר לגבות אפילו ממשעבדי, דלא גרע כו'. אכן מסתימת לשון הרמב"ם והטור [סעיף ז'] והמחבר לא משמע כן. ש"ך שם ד

⁸¹ דלא מרעי נפשיהו לכתוב בו שקר. סמ"ע שם ו', ונראה בכה"ג אפשר לכו"ע אין גובין מן משעבדי, דהא גם בישראל במה שכתב הסופר שטר המפסד, כל זמן שלא מסר השטר לבעל דין אין לו תורת שטר כלל לענין משעבדי. אורים שם ז

⁸² ועיין שו"ת מאמר מרדכי כרך ג' אבן העזר סימן ב' בענין הודעת המשטרה עיין לאוצר הפוס' (עמוד 32 ס"ק כ"א וס"ק כ"ב) שנאמנים, ובפרט אם זה על טופס של המשטרה באופן רשמי. ובענין שחתם שם רק האחראי, "עד אחד", עיין לרשב"א (המובא בב"י חו"מ סי' ס"ח וברמ"א שם סע' א') ששטר ערכאות כשר לגבות ממשעבדי אפי' חתום ע"י אחד, והטעם הוא שאם זה טופס רשמי יש בודאי העתק מזה במקור, ורבים מהשוטרים או הקצינים או אחד נוסף מהערכאות שרואה את זה או יראה, וע"כ האחד החותם אחראי לזה וחושש לשקר, ואין לך עבד לאגלויי טפי מזה.

⁸³ רמ"א שם

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

הערכאות על פי אותו השטר והחזיקו הקונה במקחו אינו כלום ומוציאין המקח מיד הקונה.

ויש אומרים⁸⁴ שאין צריך קיום שלושת התנאים, אולם צריך שיעשה הכל בפני הערכאות ולא רק בפני העדים⁸⁵, או שהערכאות כתבו כן בסוף השטר שנעשה הכל בפניהן⁸⁶, וכל שנעשה בערכאות מועיל.

א. גם ללא עידי ישראל אלא כל שנעשה בפני הערכאות⁸⁷, מכיון שסתם ערכאות לא מקבלי שוחד, ומכיון שנעשה בפניהם אפילו בלא עידי מסירה ישראל גובין אפילו ממשעבדי⁸⁸.

ב. ואפילו אין השופט חתום לקיים עידי השטר, תולים שלא יפגעו בשמם להעיד שקר⁸⁹.

ג. אין צריך שיהא כתוב בו שראו נתינת המעות, אלא שאנו סומכין על חזקה שלא כתבו אלא אם כן ראוי⁹⁰.

ד. אין חילוק בין חתום עליו עד אחד גוי או שנים כיון שנעשה לפני השופט.

אם כתבו סופר הממונה מפי השופט שלא בפני השופט אינו כלום, שהסופר אינו מוחזק לכתוב אמת. אולם סופר המלך או נוטריון וכדומה במקום שיש דינא דמלכותא להכשיר שטר הנעשה על ידיהם, כשר משום דינא דמלכותא.

יב. מקרי להו לשני כותים זה שלא בפני זה במסיח לפי תומו ומגבי ביה ממשעבדי

⁸⁴ רמ"א שם והיא דעת הרא"ש דס"ל דשטר העולה בערכאות של גוים, היינו שאין הגוים עדי השטר חותמין השטר עד שיבואו עם בעלי הדבר לפני הערכאות של גוים, ויהיו כל הדברים מבוררים לפני הערכאות, ואחר שנתברר להן כל דבר, הערכאות מצוים לעדים שיחתמו, והן מקיימין חתימתן. ומשום הכי לא מצריך בעל סברא זו שיעידו על עדי גוים החתומים שהן בחזקת כשרות, כי אם לא היו כל הדברים כמו שהן כתובין בשטר אמת, לא היו הערכאות של גוים מצוים לחתמו. וגם אין צריך שיעידו על הערכאות של גוים עצמן, דס"ל שמסתמא בחזקת כשרות הן דלא מרעי נפשיהו. ומשום הכי נמי א"צ לכתוב בשטר שבפניהן מנה הלוקח או הלוח המעות, דמסתמא נעשה בהכשר. ומשום הכי ס"ל נמי דגובה בו ממשעבדים, כיון דכל הדברים הנעשים בערכאות קלא אית ליה. סמ"ע שם ה.

⁸⁵ סמ"ע שם ה

⁸⁶ סמ"ע שם ט

⁸⁷ סמ"ע שם ח

⁸⁸ מפני שמה שנעשה בערכאות נעשה בפרסום ויש לו קול. סמ"ע שם

⁸⁹ ואפילו נפיק עליהו קלא דמקבלי שוחד להטות משפט, מכל מקום לעדות שקר לא מרעי נפשיהו. רמ"א שם

⁹⁰ סמ"ע שם ה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

אם לא ידעו⁹¹ דייני ישראל לקרות שטר זה הנעשה בערכאות של גוים שהכשרנו למעלה, נותנין אותו לקרותו לשני גוים וקורין אותו זה שלא בפני זה והרי הם כמסיחים לפי תומן, וגובין בו מבני חורי משום דלית ליה קלא, ולפי היש אומרים אפילו ממשעבדי כיון שנעשה בערכאות שיש בהם בהם פרסום.

**ג. הרי זה גיטך ונטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר
האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא
מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה ... דבדקינן ליה במיא
דנרא אי פליט פליט ואי לא פליט לאו כלום הוא ...
חיישינן קאמר**

אשה שנתן לה בעלה⁹² נייר חלק ואמר לה הרי זה גיטך, ו"א⁹³ חוששים אנו שמא כתבו במי מילין ונבלעו בו האותיות ולא נראו, והרי זו ספק מגורשת עד שיבדקו את הנייר במי נירין, ואז אם היה בו שום כתב יפלטו האותיות ויהיו ניכרים מה שכתוב בו, ואם יבדקוהו ותפלוט הכתיבה ויראו שכתוב בו גט, עדיין נשארה בחזקת ספק מגורשת, דמספקא לן שמא כיון שלא היו נראין האותיות בשעת נתינה אף על פי שהיו בלועים בתוכו אינו גט, שהתורה אמרה וכתב לה ונתן בידה, משמע שתהיה הכתיבה ניכרת בשעת נתינה, או שמא כתיבה בעלמא הקפידה התורה והרי הוא כתוב ועומד אף ע"פ שאינו ניכר, והרי זו ספק מגורשת, אלא שאם יבדקו ולא תפלוט הכתיבה אין כאן חשש גירושין כלל ואפילו ריח הגט אין בו.

וי"א⁹⁴ שאם היה חלק בשעת נתינה ודאי אינה מגורשת אבל אם שעה אחת אחר נתינה כשיעור שהאותיות יכולות להבלע ראו שהיא נייר חלק או שבשעת נתינה ראו מרחוק

⁹¹ שו"ע ונו"כ שם סח ב

⁹² שו"ע ונו"כ אבהע"ז קלה ד

⁹³ לבוש שם

⁹⁴ וכתבו התוס' ז"ל ונייר חלק דקאמר שמואל לא בשעת נתינה ראו שהוא נייר חלק דא"כ אפילו היה ודאי כתוב במי מילין אינו גט כיון דבשעת נתינה כבר נבלעו האותיות אלא שעה אחת אחר נתינה כשיעור שהאותיות יכולות להבלע ראו שהיא נייר חלק ועוד ז"ל דבשעת נתינה ראו מרחוק ודומה להם שהוא נייר חלק ושם א"כ הו"מ עיינן היו האותיות ניכרים עכ"ל ודברים אלו ודאי צ"ל אף לפי המסקנא דהוה ספק מגורשת דאם היו רואים בבירור בשעת הנתינה שהיה שם נייר חלק אין שום סברא בעולם דתהוי אפילו ספק מגורשת ונראה לענ"ד דעל פי זה נוכל לומר דאין כאן מחלוקת בין התוס' להרשב"א לענין דינא דהב"י כתב

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ודומה להם שהוא נייר חלק ושמא אם היו מעיינין היו האותיות ניכרים, אז בודקים
בנזכר.

יד. הני בי תרי דיהיב גיטא קמייהו צריכי למיקרייה

העדים⁹⁵ שנותנין גט לפנייהם⁹⁶, צריכין לקרותו קודם נתינה, כדי שידעו
ששטר זה שהוא נותן לידה הוא גט ולא שטר אחר, ומיד אחר הקריאה יתנהו
הבעל לידה, ויראו העדים שלא יחליפנו הבעל, מ"מ אף על גב שקראוהו
קודם הנתינה טוב לחזור ולקרותו גם מיד אחר הנתינה, שאז יהיה עדותם
ברורה שזאת האשה נתגרשה בפניהם ושלא החליפו הבעל בשטר אחר ולא
אדעתיה. ומ"מ אף על פי שרוצים לקרותו אחר הנתינה, לא יסמכו ע"ז
ושלא לקרותו קודם הנתינה על דעת שיקראוהו אחר הנתינה, שמא יבא
לידי שבחה ולא יקראוהו אחר הנתינה, אלא יקראוהו גם כן קודם הנתינה,
אולם אם לא קראוהו אלא לאחר הנתינה בלבד הרי זו מגורשת ותנשא
לכתחלה.

טו. ה"ז גיטך ונטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה

דיש מחלוקת לענין אם לא בדק כלל דלהתוס' איכא למיחש בזה ולהרשב"א אין חשש בזה ולפי מה שזכרנו
שפיר נימא בענין אם אין בירור שהיה אז נייר חלק ובעין שזכרו אתוס' דאז יש חשש והרשב"א לא מיירי אלא
בבירור נייר חלק בשעת הנתינה ודברי הטור כאן צ"ע שכתב אם לא בדקו וכו' הרי זה ספק מגורשת ואח"כ
כתב הרמ"ה ואם נשרף או נאבד קודם בדיקה אין חוששין כלל ושריא לכהונה עכ"ל וא"כ צ"ל דמ"ש תחילה
להחמיר בלא נבדק כלל היינו שלא נאבד אלא שישנו ואינו רוצה לבדקו וזה ודאי תימה דע"כ הא דהוה ספק
מגורשת הוא מטעם דשמא יש שם כתב דהיינו אם נבדקו יהיה פליט ויש ספק שמא לא היה פליט בשעת
נתינה ואמאי לא ניהוש לזה באם נאבד הגט ועל כרחך לומר דהרמ"ה ס"ל (כהרשב"א) וה"ה אם לא נאבד
ולא נבדק וכמ"ש ב"י וחולק הרמ"ה על מה שזכר קודם לזה ואף על פי שכתב הטור וכתב הרמ"ה ולא הרמ"ה
כתב מ"מ הכרח הוא לפרש כן. מ"ז וב"ש שם ו

⁹⁵ שו"ע ונו"כ שם א

⁹⁶ דק"ל ע"מ כרתי מ"ה צריכים לקרותו ואסור להם לסמוך על אחר שיקרא כ"כ הר"נ גם צריכים לקרות תיכף
בעת הנתינה כי אז חל הגט וצריכים השני עדים לקרות כל זה הוא לשיטות תוס' דס"ל ע"מ כרתי ואם ליכא
ע"מ הגט בטל ולשיטות הר"ף ורמב"ם לכתחילה צריכי לקרותו כדי שיהיה ע"ח וע"מ מיהו אם לא קראו בעת
הנתינה אלא אח"כ תנשא לכתחילה דהא איכא ע"ח והשתא יודע מה שנתן לה היה הגט גם נ"מ אפי' אם קרא
אחר הגט די. ב"ש שם א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

אם קראוהו קודם הנתינה ונתנו לה מיד ולא קראוהו אחר הנתינה הרי זו מגורשת, מכל מקום אם הגט עודנו בידה יקראוהו אפילו אחר כמה ימים⁹⁷, ואם נאבד כגון שנשרף או זרקתו לים הרי זו תינשא.

אם לא קראוהו כלל ונאבד כגון שזרקתו לים או לאור, אפילו אומר הבעל שגט כשר היה הרי זו ספק מגורשת וצריכה גט אחר, ואפילו אם נשאת תצא.

ואם לא נאבד ועודנו יוצא מתחת ידה, הרי זו לא תינשא הואיל ולא קראוהו לא קודם הנתינה ולא מיד אחר הנתינה, דשמא לא היה גט מה שנתן לה בפני העדים, וגט זה שהוא בידה עכשיו לא נתנו לה הבעל, מיהו אם נשאת לא תצא. ומזה סמך למנהג שלנו שקורעי' הגט אחר הנתינה⁹⁸.

טז. ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו לביני דני אשתכח

מזוזתא ... מזוזתא ביני דני לא שכיחא וה"מ דאשתכח

חדא אבל ב' ג' מדהא הואי הא נמי הואי וגיטא אימור

עכברים שקלוה

זרק לה שטר⁹⁹ בחצרה בפני העדים, ונפל בין החביות ואמר הרי זה גיטך, ובקשוהו ומצאו מזוזה או שטר אחר, אין חוששין לגירושין, שודאי זה שנמצא הוא שזרק ולא היה מעולם גט לבעל זה, שמזוזה או שטר בין החביות לא שכיחי.

במה דברים אמורים שלא קראוהו תחלה, אבל אם קראוהו שהיה גט והבעל לקחו מידם וזרקו לה ונמצא מזוזה, הרי זו ספק מגורשת, שהרי ידעין בודאי שהיה גט לבעל ושמא זרקוהו וגררוהו או אכלוהו עכברים והמזוזה או השטר כבר היו שם.

⁹⁷ ואין חוששים שהחליפו שאינו חשוד לקלקלה. ט"ז שם א

⁹⁸ ב"ש שם א

⁹⁹ שו"ע ונו"כ שם ב

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

וכן אם נמצאו ב' או ג' מזוזות או שטרות אף על פי שלא קראוהו תחלה הרי
זו ספק מגורשת, דהא על כרחך כבר היו שם מזוזות או שטרות, וחיישינן
שלא כולן היו שם תחלה וזה שזרק לה היה גט ועכבר אכלוהו או גררוהו.